

Som Fisken i Vattnet

Han har byggt upp Havs- och vattenmyndigheten. Rollen som generaldirektör liknar han vid att vara en antenn – att känna av, att sätta frågor i ett sammanhang och att hitta rätt kurs. När Världsnaturfonden i februari rödlistade nordhavsräkan, uttryckte han en annan ståndpunkt. Debatten, som följde, tar han med ro. Björn Risinger skiljer på arbete och privatliv.

Mötesrummet heter Solen och fylls av ett enormt, runt, vitt bord med plats för 16 stolar. Från två av de vita väggarna lyser vårsolen in genom stora fönster. Korridoren på motsatt sida syns tydligt genom en glasruta från golv till tak. Björn Risinger, 53 år och generaldirektör på Havs- och vattenmyndigheten (HaV) i Göteborg, sitter stilla och lyssnar på medarbetarnas föredragningar. Den gråsvarta kavajen har för längesedan åkt av och hänger på stolsryggen. Då och då vilar han huvudet i händerna eller snurrar fundersamt på kulspetspennan – hela tiden med blicken på den som talar.

– Finns det jävrisiker, som vi behöver ta hänsyn till här? frågar han. I annat fall är detta förslag helt ok att ta direkt från avdelningen till departementet.

Gång på gång ställer han frågor, kommenterar eller diskuterar. Han nickar och bland gör han ett inpass, som får alla i rummet att le eller skratta.

Det är måndag eftermiddag med flera timmars föredragningar på HaV enligt en veckorutin, som Björn Risinger har beslutat om. Varje avdelning har sin egen tid med generaldirektören och här tas alla beslut, som kräver hans godkännande. Det är också ett tillfälle för de olika avdelningarna vid myndigheten att informera honom om viktiga saker, som han måste känna till. Enligt ett strikt schema kommer medarbetarna en efter en in i rummet och framför sina ärenden, som redan är väl förberedda och avstämde med alla berörda chefer inom just den avdelningen. Björn Risinger får underlagen vid fredag lunch och har sedan helgen på sig för att läsa igenom texterna – allt för att måndagseftermiddagarna ska bli så effektiva som möjligt.

– Det här ser alldeles utmärkt ut. Jag är beredd att skriva under i befintligt skick, säger han och funderar samtidigt högt över om det skulle vara möjligt att hyra in flygplan för att övervaka fisket.

Buntar av papper ligger ordnade efter agendan i en plastmapp framför honom. De är numrerade med gula postitlappar. Han har markerat textstycken, som han vill diskutera, och antecknat frågor och kommentarer i dokumenten. Allteftersom presentationerna och diskussionerna är klara, papper är påskrivna och nya medarbetare kallas in, åker postitlapparna av. Björn Risinger placerar dem ovanpå varandra i en prydlig hög på bordet.

Med endast några få personer i rummet vid varje föredragning blir stämningen i rummet avslappnad. Diskussioner blandas med leenden och skratt. Medarbetarna har dock inte många minuter på sig för presentationerna och sneglar ibland på klockan. Det pressade tidsschemat hålls så väl att det finns tid att hämta kaffe två gånger under eftermiddagstimmarna.

– Det är så behjärtansvärt att vi stödjer detta, säger Björn Risinger när planer på fler marina reservat diskuteras. Men varifrån ska pengarna tas? Från Havsmiljöanslaget?

Någon gång ber han medarbetarna att göra justeringar eller kontrollera en sak ytterligare. Frågan måste då gå en runda till och beslutet kan försenas en vecka. I sina yttranden bäddar han in korta kommentarer som ”väldigt förnuftigt”, ”förmämligt”, ”vad bra att hon såg det”, ”det ser alldeles utmärkt ut” och ”det var mycket välformulerat”. Även då ett förslag behöver justeras, avslutar han med en positiv vändning. Medarbetarna sträcker på sig och går ut ur rummet med raka ryggar.

Flera år tidigare inträffade någonting, som skulle komma att prägla Björn Risingers framtida liv. Som fjortonåring flyttade han från Borås till Lund och träffade en klasskompis som var med i Fältbiologerna. Björn Risinger blev intresserad och valde som ”fritt valt arbete” i nian att gå med i föreningen. Detta blev en viktig vändpunkt i hans liv. Naturintresset väcktes och blev avgörande för hans kommande yrkesbana.

Björn Risinger berättar att man fick ta väldigt mycket ansvar i Fältbiologerna redan i unga år. De fick driva föreningen, ordna programverksamhet och föra frågor framåt även utan vuxna ledare. Han engagerade sig och blev ordförande för Lunds fältbiologer och senare för Skånes fältbiologer. Han beskriver detta som en plattform för sitt framtida yrkesval och val av chefspositioner.

I Lund träffade han också sin fru Eva. De läste båda vid biologlinjen. Vid 22 års ålder blev han pappa och valde att börja arbeta i stället för att gå forskarbanan. De flyttade till Falun år 1990 i samband med att Björn Risinger fick sin första chefstjänst på Länsstyrelsen i Falun. Samma år föddes deras sista och fjärde barn en vecka före Björn Risingers 30-årsdag.

Björn Risinger har ett långt förflutet som statstjänsteman. Det är inte utan stolthet, som han visar guldklockan för ”nit och redlighet i rikets tjänst” efter 30 års arbete inom staten. Det började på naturvårdsenheten vid Länsstyrelsen i Malmöhus län 1983 och fortsatte på miljövårdsenheten i Älvsborgs län. Den senare tjänsten skildrar han som en viktig skola för honom med hantering av olika naturvårdsfrågor. Från 1990 har han haft olika chefsbefattningar inom Länsstyrelserna i Kopparbergs/Dalarnas, Stockholms och Skåne län och varit chef för naturresursavdelningen vid Naturvårdsverket i Stockholm.

När tjänsten som utredare och blivande generaldirektör för HaV utannonserades, blev han ivrig och ringde till en statssekreterare och sade:

– Regeringen behöver mig!

Med bestämd röst konstaterar han lugnt att tjänsten var en utmaning som skulle passa honom. Att bygga en helt ny myndighet inom miljöområdet var en möjlighet som han inte ville stå vid sidan av. Det skulle också vara en logisk fortsättning på de positioner han haft sedan tidigare med allt tyngre och mer ansvarsfulla chefspositioner. Hans förordnande som generaldirektör löper under sex års tid från den 1 juli 2011, då HaV bildades. Det kan sedan förlängas med högst tre år.

HaV har som uppgift ett samlat ansvar för bevarande, restaurering och hållbart utnyttjande av Sveriges sjöar, vattendrag och hav. Visionen är *levande hav, sjöar och vattendrag till glädje och nytta för alla*.

Björn Risinger tycker att det har varit otroligt spännande att bygga en ny myndighet, och arbetet som generaldirektör stämmer väldigt väl med vad han förväntade sig. Dock har vissa saker tagit mer tid än vad han kunde ana.

– Att bygga kultur och processer med rutiner och styrdokument tar tid. Det har också varit besvärligt att ibland behöva vänta på att få besked eller beslutsmandat i tunga frågor, säger han.

Till exempel har HaV inte haft något eget forskningsfartyg, eftersom fartyget Argos fick utnyttjandeförbud i februari 2010, när man hittade asbest i henne. Tills vidare hyr de in sig på danska och finska forskningsfartyg för att samla in data om fiske och övervaka den marina miljön.

Björn Risinger har delat in HaV i de tre förvaltningsområdena Hav, Vatten och Fiske. Prioriterade områden för HaV:s arbete under år 2014 är Övergödningen av Östersjön, Biologisk mångfald i rinnande vatten och Ett hållbart fiske med fokus på landningsskyldighet och reglering av fiske i skyddade områden.

Fortfarande är verksamheten vid HaV under uppbyggnad.

– Jag tror nog att det är enklare att bygga upp en helt ny verksamhet, säger Björn Risinger men låter för första gången lite tveksam. Nu tog vi över verksamhet med personal, rutiner och frågeställningar från Fiskeriverket och Naturvårdsverket. Det blev en verksamhetsövergång med chefstillsättningar i de högsta leden, som jag var ansvarig för. Det positiva var att vi fick en kontinuitet i både arbete och kunnande med de personer som följde med. Det gav HaV en stabilitet vid starten.

Regeringen är HaV:s uppdragsgivare, och som generaldirektör bär Björn Risinger ensam ansvaret för verksamheten vid HaV inför regeringen och revisorerna. Med en organisation på 250 personer och mycket kontakter och täta samarbeten med andra myndigheter och organisationer krävs det att han kan delegera. Det är en balansgång och han måste kunna lita på att det verkligen fungerar.

– Jag är bra på att delegera. Jag både hoppas och tror det, säger han utan att tveka. Jag måste göra bra rekryteringar. Sedan måste personalen känna att de har ett eget ansvar för att utveckla verksamheten. Det är *de* som måste ha den grundläggande drivkraften. Jag är antennen, som stämmer av och sätter saker i ett sammanhang och ibland vrider på en ratt åt rätt håll.

Det som verkligen kittlar honom och som driver honom framåt i sin roll som generaldirektör är att få saker och ting att hända och att se till att allting fungerar bra. Han älskar när projekt förs i hamn och han kan knyta ihop säcken och lägga fram förslag.

– Att se full verksamhet och arbetsglädje i våra lokaler triggas mig mycket, säger han och slår leende ut med armen över arbetsplatsen.

Björn Risinger berättar självsäkert. Han kan inte dölja att han trivs med att leda arbetet vid HaV och att han känner att han är på rätt plats. Han menar att det är väldigt viktigt att tolka regeringens intentioner och med utgångspunkt från dem ta ut sin egen kurs och leda verksamheten. Det är generaldirektörens huvudsakliga verksamhet.

Vissa saker engagerar människor mer än andra och Björn Risinger behöver kunna hantera kritik. Han poängterar att det är mycket viktigt att HaV har tänkt igenom vad de gör och att de är tydliga med vilka ansvarsområden de har – och vilka de inte har. Det ger en trygghet. Samtidigt skriver han i ett månadsbrev till sina medarbetare att ”det är inte alltid lätt för oss att nå ut med vår bild om var vi står och vad vi gör”.

En komplikation uppstod när Världsnaturfonden (WWF) i februari publicerade sin Fiskguide med konsumentrekommendationer för 2014 och inkluderade Nordhavsräkan bland de rödlistade havsdjuren. Björn Risinger beslutade i ett tidigt skede att HaV skulle ligga lågt, eftersom de inte har till uppgift att vara konsumentrådgivande. På grund av det genomslag guiden fick, förväntade sig dock många aktörer att HaV skulle uttala sig i frågan. Trycket utifrån blev för stort och Björn Risinger tog då initiativet till ett pressmeddelande, där han meddelade att HaV anser att det finns utrymme för ett fortsatt räkfiske i Västerhavet baserat på rådgivning från ICES (Internationella Havsforskningsrådet). HaV och Världsnaturfonden hade olika syn, och det blev en kraftig debatt. – Personligen har räkdebatten inte varit tung, säger han lugnt och vilar kinden i ena handen. Jag tar det inte på det sättet. Vi har olika roller i systemet.

Däremot säger han att det kan smärta någon enstaka gång, och att det periodvis kan bli mycket arbetskrävande med debatter. Men han ler stort när han beskriver chatten i GöteborgsPosten, där han svarade på frågor om räkfisket, som ”våldigt snäll”.

Frågan om var han bor är en av de svåraste att svara på, men det finns två mycket viktiga smultronställen i Björn Risingers liv. Det ena är Bjurbäcks gård i Mullsjö nära Jönköping – Evas familjs släktgård från 1700-talet. Herrgårdsmiljön har de släppt, men de har hand om jordbruket på arrende och investerade i en ny mjölkkladugård för tretton år sedan. Björn Risinger har här en bisyssla som ställföreträdare i föreningen Bjurbäcks Jordägare. Nu planerar han och Eva för att lämna Falun och inom en snar framtid bosätta sig permanent på Bjurbäcks gård. Han ser fram emot flytten.

Det andra smultronstället är Björn Risingers familjs sommarställe i Gnisvärd vid Tofta Bad på Gotland. Där har han tillbringat alla somrar sedan han föddes.

– Stranden i Gnisvärd och havet där är mitt paradiset på jorden, säger han med en tydlighet i rösten.

Där har han seglat tvåmänning, en allmogebygd typisk för Gotland. Hans pappa lät bygga den på 60-talet, klinkbygd med spetsig för och akter, sprirrigad med fock och dubbla årpar.

I Gnisvärd har han sin andra bisyssla. Han är ordförande i Södra Gnisvärds Samfällighetsförening, som förvaltar vägar, grönområden och bäckar. De driver också ett stort Lokal Naturvårdsprojekt (LoNa) för att restaurera hela stranden. Barndomsstranden är viktig och han är belåten med vad de gör. Att engagera sig – även privat – är både naturligt och utmärkande för Björn Risinger.

Semesterveckorna på sommaren och veckan kring påsk försöker han tillbringa i Gnisvärd. Midsommar firar familjen på Bjurbäcks gård liksom många helger. Det är också på någon av dessa två platser han skulle tillbringa en dag, om han oförhoppandes skulle få en extra dag till övers.

– Sannolikheten är stor att jag skulle förse mig med sekator eller min japanska stångsåg för att röja sly eller beskära träd på sommarstället i Gnismård eller på gårdens marker i Bjuråck. Praktiskt arbete blir avkoppling för själen. Det går bra att kombinera med fågelskådning med hörselns hjälp och kikaren i beredskap.

Fågelskådarbakgrunden från Fältbiologerna har betytt mycket för Björn Risinger. Genom att lyssna till olika fågelläten kalibrerar han in våren. Han hör fåglarna, innan han ser dem, och i helgen (i mitten av mars) lyssnade han till flugsnappare för första gången i år. För Björn Risinger är också havet delvis förknippat med fågelskådning. Det lyser till i ögonen och rösten blir klar när han berättar om att skåda havsfågel. Det är någonting alldeles speciellt. Att blicka ut över havet en stormig dag för att se vilka fåglar som driver in är en av hans bästa stunder vid havet. Ivrigt berättar han att han en gång vid Kullens fyr i Skåne såg vitnackade svärtare komma in.

– Men det var länge sedan nu, säger han.

Björn Risinger har veckopendlat från Falun till Stockholm, Malmö och nu Göteborg och haft årskort på SJ under 19 års tid. Han tycker att det fungerar bra att åka tåg och har inte mycket till övers för folk som klagat på tågen. Han säger ganska skarpt att de har fel utgångspunkt om hur de planerar sin tid.

– Man får helt enkelt planera om och be någon annan hoppa in på ett möte ibland. Man är ju sällan oundgänglig. Medarbetarna här är dock oroliga för att jag inte bor i Göteborg, säger han och leendet dyker upp igen.

Men så blir rösten med ens allvarlig, när han stilla konstaterar att barnen möjligtvis kan ha synpunkter på att han varit borta så mycket i veckorna. Han tittar bort ett tag, innan han tar ett nytt andetag och berättar att familjen är mycket viktig för honom. Trots veckopendlingen försöker han träffa sin familj så ofta som möjligt. Barnen är nu vuxna. Hur gamla de är, är svårt att säga på rak arm.

– Det får man räkna ut, ler han generat.

Han vet precis vilka år de är födda och berättar gärna om deras utbildningar och om vad de gör. Rösten får en ny klang. Lite varmare. Inte så formell. Stolt.

På frågan om han kan koppla av och släppa tankarna på jobbet, svarar han både ja och nej. På ett vis kopplar han aldrig av. Han gillar omvärldsbevakning av naturvårdsfrågor och speglar den aktivt via sitt twitterkonto. Han har också alltid handlingar med sig att läsa över helgen för att kunna ta de aktuella besluten vid föredragningarna på måndagarna. Men jobbet är inget tungt ok att bära med sig, säger han och sitter lugnt i stolen. Han har en bra förmåga att koppla av på kvällar och helger. Då får jobbet vänta. Han delegerar det han behöver och är noga med att inte ta över andras jobb. Han har också två ställföreträdande generaldirektörer, så det fungerar utmärkt att ta semester och vara borta ibland. Blicken letar sig ut genom fönstret, och kanske tänker han på stranden i Gnismård.

På HaV finns inget intranät, utan all information läggs ut på den externa hemsidan. Endast vissa delar av informationen är lösenordsskyddade för internt bruk. Denna öppenhet är ett mycket medvetet val. Björn Risinger menar att HaV är en myndighet med offentliga handlingar och att

deras arbete ska vara tillgängligt för allmänheten så långt det går. Gemene man ska kunna leta upp information och handlingar själv via deras hemsida, och de har arbetat med att göra den mer användarvänlig.

Öppenheten speglar sig i arbetslokalerna. I snart två år har HaV suttit i Pagoden från 1920-talet vid Göta Älv. Lokalerna är byggda runt ett stort, ljust atrium genom hela byggnaden. Arbetsborden, även Björn Risingers, står i ett öppet landskap och väggarna av glas ut mot ariet släpper in ljus och rymd. Skrivborden är omgärdade av insynsskyddande, mjuka skärmar. En av dem är fylld med fotografier. Där finns husen på Bjurbäcks gård och i Gnisvärd. Där finns hustrun Eva och de fyra vuxna barnen. Där finns tvåmanningen. Björn Risinger visar dem gärna, pekar och berättar. Rösterna blir mjuka och fylls åter av värme. Det är en glimt av hans privatliv – en väldigt viktig del av hans liv.

Till helgen tar han tåget mot Bjurbäcks gård, där han kopplar av med arbete i markerna med fågelkikaren i beredskap, för att på måndag återigen vara tillbaka i Göteborg och träffa medarbetarna i mötesrummet Solen.

Faktaruta: Björn Risinger

Namn:	Björn Olof Valter Risinger
Född:	20 maj 1960 i Borås
Uppvuxen:	Borås och Lund
Utbildning:	Biologlinjen och Geovetarlinjen vid Lunds Universitet Distanskurser i civilrätt och miljö rätt
Arbete:	Generaldirektör för Havs- och vattenmyndigheten (HaV)
Bor:	Göteborg och Falun
Smultronställen:	Bjurbäcks gård i Mullsjö och Gnisvärd vid Tofta Bad på Gotland
Familj:	Hustrun Eva Risinger (1956) och barnen Linnea (1982), Erika (1984), Hjalmar (1988) och Lovisa (1990)
Lyssnar på:	Musik spelad av familjen – mest folkmusik men också klassisk musik

Faktaruta: Havs- och vattenmyndigheten (HaV)

Start:	1 juli 2011, tog då över uppgifter från Fiskeriverket och Naturvårdsverket
Leds av:	Generaldirektör Björn Risinger
Ort:	Göteborg
Uppgift:	Ett samlat ansvar för bevarande, restaurering och hållbart utnyttjande av Sveriges sjöar, vattendrag och hav
Vision:	Levande hav, sjöar och vattendrag till glädje och nytta för alla
Värdegrund:	Öppna, kompetenta och ansvarstagande medarbetare
Fokusområden 2014:	

- Övergödningen av Östersjön
- Biologisk mångfald i rinnande vatten

- Ett hållbart fiske med fokus på landningsskyldighet och reglering av fiske i skyddade områden